

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕДУРИ РОЗГЛЯДУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО СПОРУ
У СФЕРІ МОБІЛІЗАЦІЇ ЗА УЧАСТІ АДВОКАТА В РАМКАХ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА**

**PECULIARITIES OF THE PROCEDURE FOR CONSIDERING A PUBLIC-LAW
DISPUTE IN THE FIELD OF MOBILIZATION WITH THE PARTICIPATION
OF A LAWYER WITHIN THE FRAMEWORK OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS**

Актуальність статті полягає в тому, що участь адвоката в судовій справі в рамках адміністративного судочинства завжди підвищує динаміку її розгляду та цілеспрямованість процесуальних дій. Як професіонали в сфері права, адвокати здійснюють свою діяльність з метою якомога якіснішого відстоювання та захисту інтересів клієнтів, а спеціальні навички та знання дозволяють досягати цілей представництва у спосіб, недоступний іншим сторонам справи. Все це в повній мірі відображається і на процедурі розгляду мобілізаційних публічно-правових спорів в адміністративних судах. Участь адвоката суттєво впливає на процес провадження, прискорює його хід та підвищує рівень змагальності, що виражається у ряді важливих аспектів. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, акцентовано увагу на тому, що адвокатський запит є унікальним інструментом, який використовується адвокатом в процесі надання правничої допомоги та здійснення представництва осіб в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації. Виділено чинники, які характеризують особливості процедури розгляду публічно-правового спору у сфері мобілізації за участі адвоката в рамках адміністративного судочинства. Наголошено, що адвокатський запит є унікальним інструментом, який використовується адвокатом в процесі надання правничої допомоги та здійснення представництва осіб в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації. Це звернення особливого юридичного змісту, важливості та порядку подання, ефективність якого гарантується законодавством та зобов'язує суб'єктів, яким воно адресоване, надати обґрунтовану та комплексну відповідь. Зроблено висновок, що участь адвоката в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації, має такі ж процесуальні наслідки, як і представництво подібного роду в адміністративному розгляді інших категорій справ. Зазначене пояснюється тим, що оскарження рішень та дій органів публічного управління в рамках мобілізації відбувається у формі загального позовного провадження, яке має незначні особливості у випадках звернення із позовом Територіального центру комплектування та соціальної підтримки про застосування заходів впливу.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, мобілізація, публічно-правовий спір, публічно-адміністративне судочинство.

The relevance of the article lies in the fact that the participation of a lawyer in a court case within the framework of administrative proceedings always increases the dynamics of its consideration and the purposefulness of procedural actions. As professionals in the field of law, lawyers carry out their activities with the aim of defending and protecting the interests of clients as qualitatively as possible, and special skills and knowledge allow them to achieve the goals of representation in a way that is inaccessible to other parties to the case. All this is fully reflected in the procedure for considering mobilization public-law disputes in administrative courts. The participation of a lawyer significantly affects the process of proceedings, accelerates its progress and increases the level of

adversarial nature, which is expressed in a number of important aspects. The article, based on the analysis of scientific views of scientists and the norms of current legislation, emphasizes that a lawyer's request is a unique tool used by a lawyer in the process of providing legal assistance and representing individuals in cases of public-law disputes on mobilization issues. The factors that characterize the peculiarities of the procedure for considering a public law dispute in the field of mobilization with the participation of a lawyer within the framework of administrative proceedings are highlighted. It is emphasized that a lawyer's request is a unique tool used by a lawyer in the process of providing legal assistance and representing individuals in cases of public law disputes on mobilization issues. This is an appeal of special legal content, importance and procedure for submission, the effectiveness of which is guaranteed by law and obliges the entities to which it is addressed to provide a reasoned and comprehensive response. It is concluded that the participation of a lawyer in cases of public law disputes on mobilization issues has the same procedural consequences as representation of a similar nature in the administrative consideration of other categories of cases. This is explained by the fact that the appeal of decisions and actions of public administration bodies within the framework of mobilization takes place in the form of general claim proceedings, which have minor peculiarities in cases of a claim filed by the Territorial Center for Recruitment and Social Support for the application of a measure of influence.

Key words: lawyer, legal activity, mobilization, public-law dispute, public-administrative proceedings.

Актуальність теми. Участь адвоката в судовій справі в рамках адміністративного судочинства завжди підвищує динаміку її розгляду та цілеспрямованість процесуальних дій. Як професіонали в сфері права, адвокати здійснюють свою діяльність з метою якомога якіснішого відстоювання та захисту інтересів клієнтів, а спеціальні навички та знання дозволяють досягати цілей представництва у спосіб, недоступний іншим сторонам справи. Все це в повній мірі відображається і на процедурі розгляду мобілізаційних публічно-правових спорів в адміністративних судах. Участь адвоката суттєво впливає на процес провадження, прискорює його хід та підвищує рівень змагальності, що виражається у ряді важливих аспектів.

Стан дослідження проблеми. Поняття, значення та специфіка адвокатської діяльності в рамках адміністративного судочинства досліджувались: Н. М. Бакаєвою, І. О. Гловацьким, О. О. Джабурією, С. О. Іваницьким, Д. В. Кухнюком, О. Д. Святоцьким, С. Я. Фурсою та рядом інших правників. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, справедливим буде констатувати, що зміст та особливості діяльності адвокатів у конкретних юридичних координатах часто залишаються неосвітленими у наукових працях, наприклад, в контексті адміністративного розгляду публічно-правових спорів в сфері мобілізації.

Саме тому мета статті полягає у тому, щоб розкрити особливості процедури розгляду публічно-правового спору у сфері мобілізації за участі адвоката в рамках адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Однією з перших особливостей, яка передує фактичному розгляду справи, але прямо пов'язана із ним, є можливість адвоката збирати інформацію в рамках представництва клієнта за допомогою спеціального інструменту – адвокатського запиту. Згідно статті 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правничої допомоги клієнту [1]. Гарантується безперешкодна реалізації адвокатами права на адвокатський запит за рахунок існуючої адміністративної відповідальності за неправомірну відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит, запит кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, її палати або члена передбаченої частини 5 статті 212-3 КУпАП [2].

Таким чином, адвокатський запит є унікальним інструментом, який використовується адвокатом в процесі надання правничої допомоги та здійснення представництва осіб в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації. Це звернення особливого юридичного змісту, важливості та порядку подання, ефективність якого гарантується законодавством та зобов'язує

суб'єктів, яким воно адресоване, надати обґрунтовану та комплексну відповідь. За допомогою запиту адвокат: 1) уточнює всю необхідну інформацію для подальшого представництва особи в мобілізаційній справі, наприклад: порядок прийняття відповідними органами державної влади рішень, які вплинули на права та свободи його клієнтів; статус особи, яка підлягає мобілізації в реєстрах Національної поліції України, ТЦК та СП і таке інше; 2) збирає відомості та факти, які в подальшому можливо використати в суді адміністративної інстанції для доведення позиції клієнта; 3) виявляє факти порушення публічно-владними суб'єктами в сфері мобілізації прав та свобод клієнта і таке інше.

Наступні особливості процедури розгляду публічно-правового спору у сфері мобілізації в рамках адміністративного судочинства, зумовлені участю адвоката в зазначеному процесі варіюються в залежності від того, який саме суб'єкт звертається із адміністративним позовом. Почнемо зі справ де громадяни України оскаржують рішення і дії уповноважених суб'єктів влади в сфері мобілізації.

Відбувається зазначена процедура за правилами позовного провадження, сутність та зміст якого регламентовано Розділом II КАС. Починається позовне провадження із подання адвокатом до суду адміністративної інстанції позовної заяви. Позовна заява – це головний юридичний документ, подання якого породжує процесуальні відносини з приводу оскарження дій органів влади в сфері мобілізації. Такий документ повинен відрізнятися чіткістю формулювань та точним описом претензій і вимог, а також окреслювати коло відповідачів [3].

Безперечно, для пересічного громадянина досить важко належним чином описати суть своїх претензій із посиланням на норми законодавства України, що закріплюють його порушені права. Саме тому логічним та правильним кроком є подання позовної заяви адвокатом, який володіє відповідною обізнаністю у правилах юридичної техніки складання процесуальних документів та може більш точно сформулювати позовні вимоги. При цьому, подання позову саме адвокатом має свої особини виражені, передусім, в обов'язковому наданні документального підтвердження легітимності представництва відповідної особи [3].

Варто наголосити, що доведення адвокатом правових підстав представлення інтересів відповідної особи, є необхідним та важливим аспектом, який визначає подальший хід справи та можливість її розгляду в цілому. Зокрема, за відсутності підстав представництва суд має право повернути заяву і додані до неї документи, про що постановляє ухвалу [3].

Крім зазначеного, суд може постановити ухвалу про залишення позовної заяви без руху внаслідок порушення адвокатом процесуальних обов'язків в сфері Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи. Відповідно до статті 18 КАС адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані за законодавством України як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, інші юридичні особи, зареєстровані за законодавством України, реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в обов'язковому порядку. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін документами, в добровільному порядку. У разі звернення до суду з документом особи, яка відповідно до цієї частини зобов'язана зареєструвати електронний кабінет, але не зареєструвала його процесуальним наслідком, зокрема, є залишення позовної заяви без розгляду [3].

Безпосередньо в ході судового процесу адвокат виконує процесуальні обов'язки та користується процесуальними правами сторони, яку представляє, зокрема, позивача, що в цілому не зумовлює якихось додаткових особливостей. Водночас, представництво не є абсолютним та незмінюваним. Це лише договір між відповідним правником та людиною, який може бути змінений в будь-який момент. Тому непоодинокими є випадки, коли в ході розгляду адміністративної справи адвокат змінюється. Залучення в справу нового представника часто потребує його додаткового ознайомлення із доказами та обставинами справи, внаслідок чого останній має можливість подати клопотання про відкладення розгляду справи в порядку статті 223 КАС [3].

Особливості участі адвоката також існують в провадженнях у справах за позовними заявами територіального центру комплектування та соціальної підтримки з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації. Зазначена категорія справ є наслідком застосування заходів впливу на громадян, які не виконують належним чином своїх обов'язків в сфері мобілізації. На відміну від позовного провадження за скаргами громадян до органів влади з питань мобілізації де адвокат може одразу здійснювати

представництво, в справах у справах за позовними заявами територіального центру комплектування та соціальної підтримки з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації представник долучається до вже розпочатого процесу. Він користується усіма процесуальними правами відповідача, може заявляти клопотання та подавати докази, але його дії обмежені чіткими часовими рамками у 30 днів [3].

Крім наведеного, існує ряд загальних особливостей, які характеризують специфіку участі адвокатів у розгляді справ в адміністративних судах в цілому, а також в контексті проваджень із мобілізаційних публічно-правових спорів у том числі. Наприклад, окремі з них пов'язані із судовими витратами сторін. Згідно до КАС, судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи. За результатами розгляду справи витрати на правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом з іншими судовими витратами, за винятком витрат суб'єкта владних повноважень на правничу допомогу адвоката [3].

Варто також зазначити про існування спеціальних процесуальних інструментів впливу на адвокатів для забезпечення правомірності його дій, а також процесуальної добросовісності. Стаття 249 КАС дає підстави суду постановляти окремі ухвали у разі виявлення під час розгляду справи порушення закону для вжиття заходів та сприяння усуненню умов та причин таких порушень. В частині 3 цієї статті також зазначено, що суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором. Окрема ухвала щодо прокурора або адвоката надсилається органу, до повноважень якого належить притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурора або адвоката відповідно [3].

Висновки. Тож, проведений аналіз дає змогу дійти до висновку, що особливостями процедури розгляду публічно-правового спору у сфері мобілізації за участі адвоката в рамках адміністративного судочинства є наступні: 1) наявності в адвокатів спеціального інструменту збору інформації і відомостей – адвокатського запиту, що має спеціальний порядок розгляду та гарантії виконання суб'єктами до яких його адресовано; 2) адвокат має право подавати адміністративний позов від імені особи, яка бажає оскаржити рішення чи дії органів державної влади в сфері мобілізації, але за умови обов'язкового підтвердження легальності факту представництва паралельно із поданням позову; 3) адвокат є суб'єктом, на якого розповсюджуються обов'язки в сфері використання та рестрації в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі. Недотримання цих обов'язків веде до залишення поданих адвокатом позовів без розгляду; 4) зміна громадянином свого адвоката в ході розгляду справи дає підстави останньому клопотати про відкладення розгляду справи з метою ознайомлення із доказами, оцінкою інформації по справі і таке інше; 5) адвокати вступають у вже розпочатий судовий розгляд у справах за позовами ТЦК та СП з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації та користуються процесуальними правами та обов'язками відповідача; 6) існують спеціальні інструменти судового впливу на адвокатів у разі вчинення ними неправомірних дій або неналежного виконання непрофесійних обов'язків; 7) судові витрати на залучення адвоката розподіляються між сторонами.

Дослідження існуючих особливостей дає можливість констатувати, що участь адвоката в справах із публічно-правових спорів з питань мобілізації, має такі ж процесуальні наслідки, як і представництво подібного роду в адміністративному розгляді інших категорій справ. Зазначене пояснюється тим, що оскарження рішень та дій органів публічного управління в рамках мобілізації відбувається у формі загального позовного провадження, яке має незначні особливості у випадках звернення із позовом ТЦК та СП про застосування заходів впливу.

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: кодекс від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: закон від 06.07.2005 № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35. Ст. 1358.
4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: закон від 21.10.1993 № 3543-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 44. Ст. 416.